

*Мельник М. Б.,
кандидатка юридичних наук,
докторантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
адвокатка*

ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА

Анотація. Статтю присвячено з'ясуванню проблем правотворчості як юридичного процесу у сфері публічного та приватного права. Вирішення цих завдань, на думку автора, повинно призвести до можливості більш повно пізнати «правотворчість» як юридичний процес, з'ясувати його особливості.

В ході дослідження автором звертається увага на те, що питання доктринального розуміння інституту правотворчості притаманне матеріально-правовому підходу та погляду на феномен правотворчості, що не розкриває юрисдикційної процесуальної сутності правотворчості як діяльності. На думку автора за таких обставин не враховуються питання процесуальної системи, процесуальних інститутів, процесуальних норм, які притаманні публічному та приватному праві. Автор констатує, що у теорії юридичного процесу (як «правотворчої діяльності») існують прогалини правової доктрини між представниками ідей матеріально-правового підходу та процесуально-правового підходу до праворозуміння правотворчої діяльності. При чому, в останніх (процесуалістів) він, в принципі відсутній. А самі по собі норми Закону № 3354-IX від 24 серпня 2023 р., констатують факт поєднання одного та іншого підходу.

В межах висновків, автор зазначає, що правотворчість, як діяльність у сфері публічного, так і приватного права, реалізується у формі «правової процедури» яка є юридичним процесом. Правотворчий процес може бути залежним від низької правосвідомості, власне – відсутності достатніх знань, і, очевидно, слабкості правової доктрини, в наслідок чого, цей процес характеризується слабкістю та впливає на ефективність правового моніторингу та аналізу стану публічного та приватного права.

Система процесуального права та його інститути і норми, характеризується двоякістю не тільки до юридичного процесу але й до правотворчого процесу. Широкий підхід до трактування процесуального права надає можливість відстежити його дотичність до правотворчої діяльності щодо правового моніторингу, аналізу та усуненні недоліків публічного та приватного права. Тобто, правотворчість, як вид юридичного процесу, визначається певними процесуальними/процедурними нормами публічного та приватного права, їх джерелами.

Правотворча діяльність, яка реалізується в наслідок публічній діяльності певних суб'єктів права, пояснюється виконанням трудо-правової функції цих службовців. Тобто, правотворчість, як юридичний процес, здійснюється завдяки службовим повноваженням цих суб'єктів права, за конкретною процесуальною формою, в наслідок дії процесуальних норм та принципів.

Сама по собі теорія юридичного процесу у правотворчій діяльності є нерозвинутою в силу доктринальних та законодавчих прогалин «юридичних процедур» правотворчого процесу, що позначається на ефективності здійснення «планування», «розробки», «прийняття (видання)» та «моніторингу» у цій сфері.

Ключові слова: правотворчість, правовий моніторинг, система трудового права, ефективність права, правова доктрина, юридичний процес, процесуальне право.

Постановка проблеми. Проблеми публічного та приватного права так чи інакше окреслюються певними процесами, які здатні їх усунути завдяки правотворчій діяльності. Проте сама по собі правотворча діяльність («правотворчість») характеризується невизначеністю стосовно змісту юридичного процесу, який їй належить чи то нею опосередковується/засновується на ній/. А тому, без пізнання «правотворчості» як певного юридичного процесу, з'ясування його особливостей та елементів, більш точно вести мову про «правотворчість» як інструмент паротворення, інструмент усунення недоліків у публічному та приватному праві, не представляється достатнім через «пробільність». Постановка цієї проблеми, спонукає нас до з'ясування стану піднятої проблематики.

Стан дослідження. Так, дослідженнями проблем правотворчої діяльності переймалися Н.В. Міловська, А.Б. Гриняк, О.О. Кот, Т.А. Боброва, В.І. Риндюк та інші. Проблемами процесуального права та юридичного процесу – І.В. Атаманчук, С.В. Васильєв, Р.А. Калюжний, Я.Я. Мельник, Д.В. Слинько та інші.

Посеред правових досліджень у сфері правотворчої діяльності (в тому числі правотворчості), проблеми здебільшого розглядаються під кутом зору матеріального а не процесуального права, його методології. Тобто, без врахування «теорії юридичного процесу», «властивостей процесуальних норм», властивостей «процесуальних інститутів» тощо.

Таким чином, доцільно поставити відповідну мету та з'ясувати питання правотворчості під кутом зору юридичного процесу у приватному та публічному праві.

Постановка завдання. Метою даної статті є з'ясування проблем правотворчості як юридичного процесу у сфері публічного та приватного права. Вирішення цих завдань надасть можливість пізнати «правотворчість» як певний юридичний процес, з'ясування його елементи та особливості.

Вклад основного матеріалу. З'ясовуючи проблеми правотворчості як юридичного процесу у сфері публічного та приватного права доречно насамперед вказати на те, що

у збірнику наукових праць під загальною редакцією О.О. Кота, А.Б. Гриняка та Н.В. Міловської («Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання», 2022 р.), приділяється увага « актуальним питанням законодавчого врегулювання правотворчої діяльності в Україні, забезпеченню якісної систематизації законодавства, зорієнтованої на потреби правозастосовної практики і здатної вирішувати перспективні та поточні завдання щодо формування належного правопорядку в державі;... увагу приділено юридичній силі та ієрархії нормативно-правових актів, правовому статусу суб'єктів правотворчої діяльності в Україні, особливостям планування та прогнозування правотворчої діяльності, розробці концепції проекту нормативно-правового акта. ... » [10, с. 2], тощо. Отже, питання правотворчості як юридичного процесу у сфері публічного та приватного права комплексно не розкривається, щоправда, так чи інакше вчені проводять наукові розвідки саме у приватно-правовій та публічно-правовій діяльності, і, зокрема в контексті юрисдикційних процедур, процесуальної діяльності суб'єктів правотворчої діяльності.

Молодий вчений С.В. Чобур, досліджує види правотворчості, посеред яких виокремлює державну, народну, делеговану, відомчу, локальну, судову, міжнародну, європейську [16, с. 37–38]. Натомість питання про «процесуальну правотворчість» не досліджує, не розкриває проблеми юридичного процесу у правотворчості.

Т.А. Боброва, на рівні дисертаційного дослідження виокремлює «негативну правотворчість» («Негативна правотворчість та її роль в удосконаленні сучасного права», 2023 р.). Вчена розглядає її як «... загальнотеоретичну категорію, що поєднує приватну та публічну сферу суспільних відносин. Поняття «негативна правотворчість», – на її думку, – визначає як *процедуру* удосконалення законів, підзаконних актів, рішень суду, цивільно – правових договорів та інших юридичних документів шляхом встановлення їх правовідповідності [1, с. 9]. За таких обставин, можливо констатувати, що питання негативної правотворчості стосується як публічного так і приватного права, а також реалізується у формі «процедури».

Т.В. Михайліна досліджуючи роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи, приходять до висновку у тому, що «... наявність значної кількості прогалин у праві є індикатором низької якості правотворчості, але навіть об'єктивні прогалини каталізують правосвідомість усіх без винятку суб'єктів права... » [7, с. 253]. За також підходу стає очевидною залежність правотворчості від низької правосвідомості, власне – знань, і, очевидно, слабкості правової доктрини.

Ю. Лепех досліджуючи проблеми співвідношення понять «правотворчість» та «нормотворчість», приходять до висновку у тому, що правотворчість та нормотворчість співвідносяться як ціле і частина. Також, на думку дослідниці, основним критерієм для відмежування нормотворчості від правотворчості є кінцевий результат кожного із цих процесів [9, с. 230]. За такого підходу, відстежуються питання віднесення правотворчості та нормотворчості як «процесу». Тобто, вони характеризуються юридичним процесом, які поєднуються одним процесом над іншим, або ж, один процес може включати/виключати інший.

В.І. Риндюк за результатами проведеного дослідження правотворчості в прагматичному аспекті пропонує запро-

понувати загальне уявлення про правотворчу діяльність як діяльність органів публічної влади (органів державної влади й органів місцевого самоврядування), змістом якої є реалізація їхніх державно-владних (владних) повноважень щодо ухвалення загальнооб'язкових рішень у юридичній формі законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, способом здійснення цієї діяльності є правотворча техніка, об'єктом – законодавство, результатом – новий якісний стан законодавства (щодо змісту та/або форми), а метою – належний правопорядок у суспільстві, умовою встановлення якого є якісне й ефективне законодавство [13, с. 141]. З огляду на такий підхід, бачення нормотворчості В.І. Риндюк, уособлюються публічною діяльністю певних суб'єктів правотворчого процесу, які, можуть виконувати при цьому чи то у цій діяльності трудо-правові функції. Тобто, правотворчість так чи інакше може здійснюватися завдяки службовим повноваженням що є юридичним процесом в принципі.

За таких обставин можливо констатувати, що фактично, усі наведені дослідження дефініцію правотворчості визначають як певну «діяльність», що очевидно передбачає/засновується/ як мінімум на алгоритмах юридичних механізмів та процедурах.

Водночас, враховуючи приналежність та опосередкування правотворчості юридичним процесом, доцільно проаналізувати питання «юридичного процесу» та тенденцій розвитку «процесуального права» зокрема.

Так, у енциклопедичній довідці визначено поняття «юридичного процесу» його особливості, форми, режими, стадії. Під ним розуміють комплексну систему органічно пов'язаних форм упорядкування діяльності органів держави, посадових осіб та спеціально-уповноважених суб'єктів, спрямованих на вирішення юридичної ситуації і досягнення конкретного матеріально-правового результату [2, с. 915]. Також зазначається, що юридичний процес притаманний будь якій юридично значущій діяльності, а процесуальна форма належить до головних чинників, які закладають програму, алгоритм юридичної діяльності, забезпечують порядок, орієнтований на рух учасників процесу для досягнення намічених цілей [2, с. 915]. Отже, якщо юридичний процес притаманний будь якій юридично-значущій діяльності, то такий може бути й притаманний «правотворчості», як певній діяльності.

В сфері процесуального права, вченими-процесуалістами визначаються певні особливості системи, інститутів, норм. Вважаємо, що вони мають дотичність не тільки до юридичного процесу але й до правотворчого процесу. *До прикладу*, Р.А. Калюжний та І.В. Атаманчук у монографічному дослідженні «Розвиток процесуального права України» (2015 р.) зазначають, що теорія «розширеного» трактування процесуального права охоплює не тільки правовідносини, пов'язані із судочинством та спрямовані на його здійснення, а і інші відносини, пов'язані з процесом застосування норм матеріального права. Таке розуміння процесуального права об'єднує норми різної галузевої приналежності, які спрямовані не тільки на забезпечення процесу судочинства, а і реалізації інших організаційно-правових форм діяльності щодо застосування норм матеріального права, а тому «розширене» трактування процесуального права включає процесуальні норми, що містяться як у процесуальних, так і в матеріальних галузях (*трудоваму*, муніципальному, фінансовому та ін.) (курсив власний – М.М.) [6, с. 97–98]. Також, вчені доводять, що теорія

«широкого» трактування процесуального права включає в себе всі види правової процедурно-процесуальної діяльності в державі, в тому числі *правотворчий* та правозастосовчий процеси (курсив власний – М.М.) [6, с. 98]. Отже, «розширене» трактування процесуального права надає можливість відстежити його дотичність не тільки до процесуальних і матеріальних галузей права, але й визначити певні правові інститути, які їх об'єднують та взаємодіють в наслідок можливості здійснення правотворчої діяльності по моніторингу, аналізу та усуненні недоліків як в одній сфері, так й в іншій. Тобто, питання правотворчості визначається певним юридичним правотворчим процесом (діяльністю), яка закріплюється певними процесуальними/процедурними нормами публічного та приватного права, їх джерелами.

На підтвердження цієї ідеї, важливо звернути увагу на думку Д.В. Слинько. Він вважає, що джерело процесуального права являє собою вихідний від держави або визнаний нею офіційно-документальний спосіб вираження й закріплення процесуальних правил поведінки, за допомогою якого їм надається юридично-загальнообов'язкового, державно-забезпеченого значення [14, с. 29]. Також, в іншому дослідженні, вчений доводить, що за допомогою ознак, галузі процесуального права відмежовуються в структурі права їхня самостійність, чим визначається їхнє місце в системі права загалом. До таких ознак вчений відносить: (1) особливість матеріально-правових відносин, здійснення яких оспосередковується процесуальними галузями права; (2) специфічність призначення матеріально-правових норм, які регулюються за допомогою процесуальних галузей; (3) цілі та завдання процесуальних галузей; (4) особливість процесуальної діяльності; (5) характер індивідуально-конкретних справ, що вирішуються [14, с. 21]. Отже, з погляду на мету правотворчості, питання юридичного процесу дійсно має стійкий зв'язок із матеріальним, так і з процесуальним правом, що підтверджується ознаками «особливістю відносин», «особливістю норм», «цілі-завдань», «індивідуальних справ». Сама по собі правотворчість є самостійним юридичним процесом правотворення, і належить до квазі-процесу, оскільки притаманна як матеріальному, так і процесуальному праву, але основа «його діяльності» процедура, процес.

Зрештою, доцільно звернути увага безпосередньо на те, що у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. № 3354-IX (*надалі* – Закон № 3354-IX від 24 серпня 2023 р.), закріплено поняття «правотворча діяльність» [11]. Під нею пропонується розуміти «... діяльність, що здійснюється суб'єктом, визначеним статтею 4 цього Закону...» [11]. При чому, мета такої діяльності у цій же частині цієї ж статті окреслюється наступними елементами, які також засновані на «процедурі», «процесах», власне – юридичних процесах, а саме: «... (1) планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів; (2) розроблення проектів нормативно-правових актів; (3) прийняття (видання) нормативно-правових актів; (4) ведення обліку нормативно-правових актів; (5) здійснення правового моніторингу. ...» [11].

Враховуючи юридичний процес (процесуальний аспект, правову природу) правотворчої діяльності, ідею про яку вдалось виокремити з аналізу процесуального та матеріального аналізу доктрини права, законодавчий аспект правотворчої діяльності теж вказує на нерозривність такої діяльності із юридичними процесами, оскільки передбачає процедури «пла-

нування», «розробки», «прийняття (видання)», «моніторинг». Попри це, слід враховувати і тенденції руху процесуального права, та, задіяння у цьому сенсі безпосередньо юридичних процесів.

Так, вітчизняний вчений процесуаліст С.В. Васильєв, досліджуючи проблеми процесуального права, приходять до висновку, що доцільно сприймати «європейський тип процесуального права» як формат правового життя судової системи та процедури, що втілює ідеологічний (ідеальний, доктринальний) аспект (сукупність вимог та стандартів правової політики суспільства, що відповідає ідеологічним канонам зазначеного суспільства у сфері права) та формальний (реальний, протокольний) аспект (сукупність дій суб'єктів процесуально-правових відносин під час здійснення правосуддя). Європейський тип процесуального права характеризується в першу чергу «комфортністю для споживачів «судових послуг», які у переважній більшості не є і не повинні бути юристами, а, у другу чергу, ефективністю та прозорістю з одночасною простотою, доступністю і зрозумілістю судових процедур. Також, вчений доводить, що за своїм змістом європейський тип процесуального права виступає у якості уніфікованого, змішаного типу процесуального права, який враховує національно-історичні правові традиції європейських держав та, зберігаючи переваги континентального типу судового права, долучає у результаті конвергенційних процесів новітні правила та норми, що завжди були притаманні англо-американському (загальному) праву [3, с. 20].

Отже, питання доктринального розуміння інституту правотворчості притаманне матеріально-правовому підходу та погляду на феномен правотворчості, що не розкриває юрисдикційної процесуальної/процедурної/ сутності правотворчості як діяльності, адже не враховуються питання процесуальної системи, процесуальних інститутів, процесуальних норм, які притаманні публічному та приватному праві. За таких обставин, слід констатувати, що у теорії юридичного процесу (як «правотворчої діяльності») існують прогалини правової доктрини між представниками ідей матеріально-правового підходу та процесуально-правового підходу до праворозуміння правотворчої діяльності. При чому, в останніх (процесуалістів) він, в принципі відсутній. А самі по собі норми Закону № 3354-IX від 24 серпня 2023 р., констатують факт поєднання одного та іншого підходу.

Звідси, доцільно звернути увагу на питання публічного та приватного права.

Так, в енциклопедичній довідці зазначається, що публічне право – підсистема права, яка регулює відносини, пов'язані з діяльністю публічної влади (держави та місцевого самоврядування) [2, с. 651]. А приватне право – підсистема права, що регулює такі відносини між суб'єктами права, які прямо не стосуються публічної влади [2, с. 613]. До приватного права входять деякі інститути трудового права. При цьому, вважається, що забезпечення ефективного правопорядку передбачає обов'язкову взаємодію галузей та інститутів публічного і приватного права [1, с. 616].

А.І. Гамбург досліджуючи проблеми сутності публічного права у державах романо-германської та англо-американської правових сімей приходять до висновку у тому, що сутність публічного права розкривається у такому визначенні: «Публічне право – це підсистема права, сукупність узгодже-

них правових норм, об'єднаних у галузі права, що регулюють публічні відносини за допомогою імперативного методу правового регулювання». Для романо-германського типу правової системи, що рецепіювала римське право, воно є категорією, віднесеною до ознаки поділу права на публічне та приватне. В англоамериканському типі правових систем такий поділ існує, проте є недостатньо чітким – деякі категорії права Великої Британії відносять до публічного права. Вважається за необхідне проаналізувати норми наявних у правовій системі інститутів на предмет переважання в них імперативності або диспозитивності, щоб віднести до інститутів публічного або приватного права. Це сприятиме зближенню правових систем різних держав для встановлення спрощеного порядку співпраці суб'єктів як у внутрішньо-державних, так і в міждержавних відносинах [4, с. 22–23].

У навчальному посібнику із «Основ публічного права» (2017) зазначається, що публічне і приватне право, кожне із структурних складових права в цілому може бути представлене як окремі галузі публічного і приватного права. Як право ціле, так і його частини можна розглядати у процесі: (1) зародження і розвитку публічного і приватного права; (2) падіння і піднесення публічного і приватного права; (3) сучасного існування публічного і приватного права. Досліджуючи публічне право, зупинимось на його: (а) понятті і ознаках; (б) предметі і методах публічно-правового регулювання; (в) структурі публічного права [15, с. 11].

С.П. Погребняк зазначає, що поділ права на публічне і приватне є багатоаспектним вченням, яке має як суто теоретичну, так і практичну цінність [12, с. 3]. Зокрема, вчений зазначає, що згідно із традиційними уявленнями учасники публічно-правових відносин є нерівними, вони вступають у вертикальні (владні) відносини (відносини субординації). Таке становище, на його думку, є природним, оскільки обумовлюється особливостями об'єктів, предметів і суб'єктів цих відносин. Проте деякі публічно-правові відносини можуть бути і горизонтальними, якщо вони виникають між юридично рівними суб'єктами (як у наведеному вище прикладі із створенням виборчого блоку або у випадку укладання угоди про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді) або суб'єктами, що не перебувають у відносинах влади підкорення (як у ситуації укладання адміністративного договору між суб'єктами владних повноважень). Натомість, учасники приватноправових відносин є юридично рівними (навіть коли в них беруть участь суб'єкти публічного права), а їх відносини характеризують як горизонтальні (відносини координації). На нашу думку, юридична рівність чітко простежується не в усіх приватноправових відносинах (наприклад – трудові відносини між роботодавцем і працівником мають певні ознаки субординації) [12, с. 16].

Зрештою, С.П. Погребняк приходять до висновку у тому, що при регулюванні публічно-правових відносин в актах публічного права можливе (при наявності обґрунтованої потреби) використання децентралізованого (договірного) регулювання, дозволів, загальнодозволеного типу регулювання, формулювання диспозитивних норм права, допускається захист прав за ініціативою суб'єктів цих прав. Водночас приватне право (коли це необхідно для врахування публічного інтересу в конкретних приватноправових відносинах) сумісне з централізованим регулюванням, імперативними нормами права, заборонами і позитивними зобов'язаннями, спеціально дозволенним типом

регулювання, захистом прав за ініціативою держави. На думку вченого, чим інтенсивніше цей публічний інтерес, тим більше елементів імперативного методу використовуються в регулюванні приватноправових відносин. Особливо це помітно в інститутах трудового, господарського, земельного, житлового, сімейного права тощо [12, с. 17].

У навчально-методичному посібнику з міжнародного публічного права, як публічного права, звертається увага на міжнародну правотворчість. Зокрема, міжнародною правотворчістю слід вважати активно-творчу діяльність суб'єктів міжнародного права, яка направлена на формування правової норми шляхом узгодження державних інтересів. Держава є суб'єктом законодавчого процесу. Основним способом створення норм міжнародного права є досягнення консенсусу між суб'єктами міжнародного права. Спеціалізованого законодавчого органу у сфері міждержавних відносин немає. Самі суб'єкти виконують законодавчі функції. Сформована держава сформує відповідну позицію держави з іншими державами для досягнення результату [8, с. 16].

О.С. Данильченко на прикладі дослідження правової доктрини міжнародного права КНР зазначає, що «... згідно з традиційним підходом, в науці і практиці склався розподіл права на міжнародне публічне право і міжнародне приватне право. За результатами проведеного дослідження визначено, що однією з особливостей «доктрини міжнародного права з китайською специфікою» є трохелементна система у складі міжнародного публічного права, міжнародного приватного права та міжнародного економічного права. Це розмежування має практичне спрямування і простежується в усіх аспектах, що стосуються наукових досліджень, викладання та практики...» [5, с. 295]. Також, вчена доводить, що формування такого підходу пов'язано з початком періоду «реформ і відкритості», розпочатих у 1980 х роках, коли міжнародне публічне право, міжнародне приватне право та міжнародне економічне право були визнані на державному рівні в КНР як самостійні юридичні дисципліни та окремі напрямки наукових досліджень, що було підкріплено відповідною інституційною структурою для їх розвитку. Доцільно додати і те, – пише О.С. Данильченко, – на думку провідних китайських фахівців у сфері міжнародного права, така система сприяє кращій міждисциплінарній та практичній підготовці висококваліфікованих кадрів, які отримують глибокі всебічні знання з права та економіки, зусилля яких повинні бути спрямовані у першу чергу на захист зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних інтересів КНР. А створення національних наукових товариств та публікація ними наукових періодичних видань із зазначених напрямків спрямовано на популяризацію міжнародно правових знань у КНР [5, с. 295–296].

Зазначене вказує на важливість двох напрямків для розвитку країни – доктринального та міжнародного. Все це очевидно входить у систему законодавства про працю, ідеї, система якого зводиться до поєднання, синхронність та розвиток праці і економіки.

Висновки. В межах висновків, слід констатувати, що правотворчість, як діяльність у сфері публічного, так і приватного права, реалізується у формі «правової процедури» яка є юридичним процесом. Правотворчий процес може бути залежним від низької правосвідомості, власне – відсутності достатніх знань, і, очевидно, слабкості правової доктрини, в наслідок чого, цей процес характеризується слабкістю та впливає на

ефективність правового моніторингу та аналізу стану публічного та приватного права.

Система процесуального права та його інститути і норми, характеризується двоєкістю не тільки до юридичного процесу але й до правотворчого процесу. Широкий підхід до трактування процесуального права надає можливість відстежити його дотичність до правотворчої діяльності щодо правового моніторингу, аналізу та усуненні недоліків публічного та приватного права. Тобто, правотворчість, як вид юридичного процесу, визначається певними процесуальними/процедурними нормами публічного та приватного права, їх джерелами.

Правотворча діяльність, яка реалізується внаслідок публічної діяльності певних суб'єктів права, пояснюється виконанням трудо-правової функції цих службовців. Тобто, правотворчість, як юридичний процес, здійснюється завдяки службовим повноваженням цих суб'єктів права, за конкретно процесуальною формою, внаслідок дії процесуальних норм та принципів.

Сама по собі теорія юридичного процесу у правотворчій діяльності є нерозвинutoю в силу доктринальних та законодавчих прогалин «юридичних процедур» правотворчого процесу, що позначається на ефективності здійснення «планування», «розробки», «прийняття (видання)» та «моніторингу» у цій сфері.

Література:

1. Боброва Т. А. Негативна правотворчість та її роль в удосконаленні сучасного права: дис...доктора філос. / Боброва, Тетяна Анатоліївна; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. 2023. 210 с.
2. Велика українська енциклопедія: у 20т. Х.: Право, 2016. Т. 3: Загальна теорія права/редкол.: О.В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац.юрід. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с.
3. Васильєв С.В. Європейський тип процесуального права. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2023. № 3. С. 13–22.
4. Гамбург А.І. Сутність публічного права у державах романо-германської та англо-американської правових сімей: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 22–23. URL: http://lsej.org.ua/10_2021/3.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
5. Данильченко О.С Сучасна міжнародно правова доктрина Китайської Народної Республіки: дис. ... на здобут. наук.ступ. докт. філософії. Київ. 2023. 344 с.
6. Калужний Р.А., Атаманчук І.В. Розвиток процесуального права України. К. : «МП Леся». 2015. 188 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/26644/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%92%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0_3.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
7. Михайліна Т.В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія / Т. В. Михайліна. Вінниця. 2018. 312 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/66/1/23.04_%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
8. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х.Н. Бехруз, С.С. Андрейченко, М.В. Грушко та ін. Одеса: Видавництво «Юридика». 2023. 252 с.
9. Лепех Ю. Питання про співвідношення понять «правотворчість» та «нормотворчість». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 225–231. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5657/vnulpurn201685537.pdf> (дата звернення 04.11.2024).
10. Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання: збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 226 с.
11. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24 серп. 2023 р. № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 04.11.2024).
12. Погребнюк С.П. Поділ права на публічне і приватне (загально-теоретичні аспекти). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. Випуск 12. С. 3–17. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2833/1/Pogrebnaк_3.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
13. Риндюк В.І. Правотворчість як вид юридичної діяльності: праксеологічний аспект. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. 2019. Випуск 4 (44). С. 137–142. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/199747/199939> (дата звернення: 04.11.2024).
14. Слинько Д.В. Особливості джерел процесуального права. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». 2014. Випуск № 18. С. 26–29. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/1250/1026> (дата звернення: 04.11.2024).
15. Основи публічного права України : навч. посібник / кол.авт. ; за заг. ред. к.ю.н., проф. А.Ю. Олійника, к.ю.н., доц. М.І. Кагадія. К.: КНУТД; Дніпро: Ліра ЛТД, 2017. 448 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9021/6/20180418_OPPU_NP.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
16. Чобур С.В. Види правотворчості за суб'єктивним критерієм. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 32–38. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/326173.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).

Melnyk M. Law-making as a jurisdiction process in the sphere of public and private law and its peculiarities

Summary. The article is devoted to clarifying the problems of law-making as a legal process in the sphere of public and private law. Solving these tasks, in the opinion of the author, should lead to the opportunity to more fully understand “law-making” as a legal process, to clarify its features.

In the course of the research, the author draws attention to the fact that the issue of doctrinal understanding of the institution of law-making is inherent in the material-legal approach and the view on the phenomenon of law-making, which does not reveal the jurisdictional procedural essence of law-making as an activity. In the opinion of the author, under such circumstances, issues of the procedural system, procedural institutions, and procedural norms inherent in public and private law are not taken into account. The author states that in the theory of the legal process (as «law-making activity») there are gaps in the legal doctrine between the representatives of the ideas of the material-legal approach and the procedural-legal approach to the legal understanding of law-making activity. Moreover, in

the latter (proceduralists) it is, in principle, absent. And by themselves, the norms of Law No. 3354-IX of August 24, 2023 state the fact of combining one and another approach.

Within the conclusions, the author notes that law-making, as an activity in the sphere of public and private law, is implemented in the form of «legal procedure» which is a legal process. The law-making process may be dependent on low legal awareness, in fact, the lack of sufficient knowledge, and, obviously, the weakness of legal doctrine, as a result of which this process is characterized by weakness and affects the effectiveness of legal monitoring and analysis of the state of public and private law.

The system of procedural law and its institutions and norms is characterized by duality not only to the legal process but also to the law-making process. A broad approach to the interpretation of procedural law provides an opportunity to track its relevance to law-making activities regarding legal monitoring, analysis, and elimination of deficiencies in public

and private law. That is, law-making, as a type of legal process, is determined by certain procedural/procedural norms of public and private law, their sources.

Law-making activity, which is implemented as a result of the public activity of certain legal subjects, is explained by the performance of the labor-legal function of these employees. That is, law-making, as a legal process, is carried out thanks to the official powers of these legal subjects, according to a specific procedural form, as a result of the action of procedural norms and principles. In itself, the theory of the legal process in law-making activity is underdeveloped due to doctrinal and legislative gaps in the «legal procedures» of the law-making process, which affects the effectiveness of «planning», «development», «adoption (issuance)» and «monitoring» in this area.

Key words: law-making, legal monitoring, system of labor law, effectiveness of law, legal doctrine, legal process, procedural law.